

Илж. Видо БАКОНОВИЋ:

Лиценцирање као важна мјера за унапређење сточарства

Десетогодишњим перспективним програмом унапређења пољопривреде у Црној Гори, сточарству је дато значајно мјесто како би се ова тако важна грана пољопривредне производње за нашу Републику што брже унаприједила.

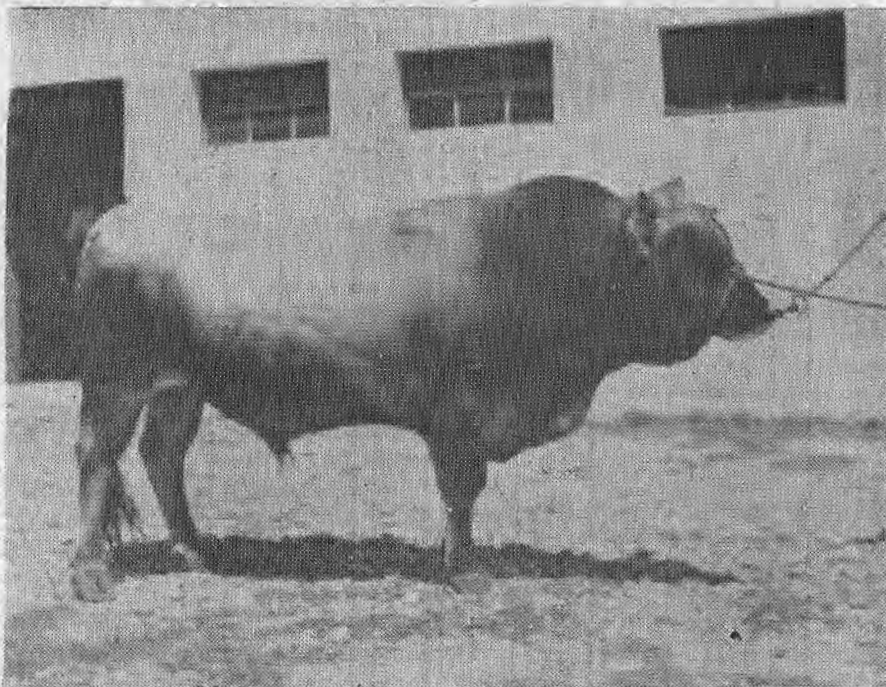
Потреба да се код нас развије једно напредно сточарство условљена је теренском конфигурацијом, с једне стране, као и све већом потребом за сточним производима због развијања индустрије и пораста градског становништва, с друге стране. Међутим, погледамо ли стање сточарства какво је оно данас у Републици, видјећемо да оно не задовољава како у погледу броја појединих врста стоке, тако још много мање у погледу квалитета. Што се тиче броја стоке, статистички подаци из 1953 године говоре нам да још нијесмо постигли предратно бројно стање ни код једне врсте стоке осим код говеди. Каква је квалитетна вриједност нашег сточног фонда показале су нам прошлогодишње сточарске смотре које су биле организоване са циљем да нам илуструју стање приплодног материјала као и да се путем новчаних награда стимулирају произвођачи за што квалитетнији одгој приплодних грла. Оне су нам показале да имамо квалитетно слабо развијено сточарство, које се састоји углавном од домаћих примитивних раса и сојева стоке са ниским производним способностима, да је сточни материјал неизједначен и различит, нарочито код крупне стоке, да постоји велико шаренило без одређеног типа и расне припадности, да има доста грла са мањим и већим екстеријерним недостацима, закржљалих и дегенерисаних грла и, уопште, да квалитетна вриједност приплодне стоке не задовољава.

У нашем сточном фонду мало је продуктивних грла која могу да послуже за продукцију квалитетног приплодног материјала. Тако према статистичким подацима из 1953 године, стање грла за репродукцију у коњарству и говедарству било је следеће: кобила и ждребних омица 7.008, а постува одраслих за при-

плод 283 грла, крава, стеоних јуница и јуница преко двије године 88.112, а одраслих бикова 473 грла.

Према овим подацима излази да на једног одраслог пастува долази 24 кобиле и омице, а на једног бика 186 плоткиња.

У погледу коњарства ови нам подаци говоре, ако рачунамо да један пастув, с обзиром на наше теренске прилике и раштрканост села, треба да оплоди највише 50 кобила у сезони опасивања, да је однос мушких грла према женским потпуно задово-

Бик оберинталске расе

љавајући односно да у јавном приплоду има много више пастува него је потребно за оплођавање плоткиња. Међутим, ако квалитет ових грла цијенимо по ономе што смо видјели на смотрама, излази да би за приплод способних пастува могло бити највише 10 посто заједно са државним пастувима, или свега 28 грла од онога броја што се налази у јавном расплоду. Са овим бројем пастува могло би се оплодити 1400 кобила, што значи да би требало да имамо још 112 пастува способних за приплод да би свака кобила била оплођена.

Права слика стања коњарства сад нам је јасна, наиме из изложенога се види да у јавном приплоду учествује врло велики број лоших пастува и сумњивог поријекла што претставља једну

од главних сметњи за квантитативно и квалитативно подизање коњарства од чега одгајивачи и цијела народна привреда трпи велику штету.

Што се тиче говедарства ту је стање далеко слабије с обзиром да одраслих бикова нема у довољном броју за подмирење потреба оплодне дораслих плоткиња. Рачунамо ли на једног бика годишње 60 плоткиња, значи да би требало да има у јавном приплоду одраслих бикова 1468 грла. Међутим, наш фонд бикова састоји се само од 483 одрасла грла, што значи да би за подмирење потреба требало да имамо још 955 одраслих бикова. Ако узмемо у обзир да је од постојећег фонда бикова способних највише 30 посто, онда би стварна потреба у приплодним биковима била 1367 грла. Оволики мањак у броју одраслих бикова у пракси се надокнађује коришћењем младих и недораслих бичића без обзира на њихов екстеријер, расне особине, физиолошке способности и друго, што све има за последице да се један велики број крава не тели сваке године и што се преко оваквих грла врло негативно утиче на квалитет говеди.

Како се из изложенога види, један од главних разлога што је наше сточарство квалитативно слабо, заостало и што по производним способностима стоји на ниском степену јесте што се не спроводи планска селекција приплодних грла, у првом реду што се не врши избор мушких расплодних грла. Више се полаже на број него ли на квалитет. Врло је мали број наших одгајивача који за приплод остављају грла од најбољих родитеља. Не води се рачуна о јачини скелета, ширини, дубини и дужини појединих дијелова тијела, физиолошким способностима, о правилним облицима и ставовима ногу и др., те се екстеријерне грешке, разне мане и недостаци по законима о наслеђу из генерације у генерацију потенцирају и нагомилавају тако да се добија све лошије потомство. Због тога што се не врши одабирање мушких приплодних грла, у јавном приплоду учествују као репродуктори веома лоши расплодњаци што врло негативно утиче на и онако слаб квалитет нашег сточног фонда чиме се тешко штете интереси народне привреде на унапређењу сточарства и сточарске производње.

Да би се ове препреке, које су примарне, и које стоје на путу квалитативном унапређењу сточарства, ефикасно што прије отклониле, потребно је да се систематски приступи одабирању, т. ј. лиценцирању мушких приплодних грла за јавни приплод јер је то темељ преко којег се добија здраво, добро, расно и продуктивно потомство. Под лиценцирањем се подразумева обавезан преглед и одабирање мушких приплодних грла која имају да служе за јавни приплод као репродуктори. Према томе, лиценцирање је мјера на закону основана по којој се један пут годишње сва мушка грла, дорасла за расплод, имају привести стручној комисији на преглед и оцјену. За грла која се нађу да су здрава и способна за приплод издају се припусне дозволе за једну го-

дину. Грла која се огласе као неподесна и непожељна за приплод морају се из приплода искључити кастрирањем. На тај начин, лиценцирањем се постиже да се из јавног приплода све оно што не ваља и што не може дати добро потомство искључи а да се за приплод оставе само она мушка грла која по свом саставу, расним особинама, продуктивности и другим особинама одговарају и пружају гаранцију да ће на своје потомство пренијети своја добра својства.

Систематским спровођењем лиценцирања мушких приплодних грла постиже се да се хетерогени и лош приплодни материјал постепено елиминише из приплода и да се тако временом створи здрав и у зоотехничком смислу хомоген материјал који ће по расним особинама и производним својствима најбоље одговарати произвођачким приликама појединих крајева. Ово је пут којим су пошле све земље са напредним сточарством и за постигнуте успјехе има се захвалити у првом реду систематском и строгом спровођењу лиценцирања мушких приплодних грла.

Као убједљив примјер служи нам данашњи тип гатачког говечета. Ово говече је постало укрштањем примитивне домаће херцеговачке буше са оберинталским говечетом, те је уз систематско одабирање мушких приплодних грла, створено данашње гатачко говече, које по својим производним својствима далеко надмашује првобитну домаћу бушу.

Због ових својих добрих особина гатачко говече предвиђено је реонизацијом као мелиоратор нашег домаћег говечета.

Лиценцирање, као мјера за унапређење сточарства била је још прије рата код нас у Црној Гори предвиђена. Ту и тамо спроводило се лиценцирање пастува и бикова, но како се ова мјера није спроводила систематски и уз кастрирање неподесних грла, то се таквим радом није могао ни постићи неки ефекат на унапређењу сточарства. Послије ослобођења па све до данас, лиценцирању се, може се рећи, уопште није поклањала пажња нити се схватао његов велики привредни значај. Било је покушаја код појединих народних одбора да спроведу лиценцирање бикова и пастува али како није било законских санкција за неизвршење одредаба за спровођење ове мјере, то се са оваквим радом није могло ништа постићи на подизању квалитета стоке те се с овим потпуно прекинуло.

Како је сваким даном све веће учешће приплодњака у јавном приплоду, то је с тим у вези све мање могућности за одабирање продуктивних грла у нашем сточном фонду која би служила као основа за производњу квалитетних репродуктора. Ради тога, као горуће питање, поставља се да се рад на квалитативном подизању сточарства регулише законским прописима, тј. да се донесе Уредба о обавезном одабирању-лиценцирању мушких приплодних грла на територији наше Републике. Ову Уредбу требало би донијети што прије без даљег одлагања како би се

потребне припреme могле на вријеме обавити и лиценцирање још у току ове године спровести.

За спровођење ове мјере треба у буџетима народних одбора осигурати средства како би се ова тако важна акција од општег друштвеног значаја што боље у живот спровела. Исто тако у буџетима одбора треба осигурати средства за накнаду штете за евентуално угинула грла од посљедица кастрације као и за на-грађивање држаоца лиценцираних грла.

Од правилног спровођења ове мјере у живот зависи у мно-гоме успјех унапређења нашег заосталог сточарства, зато је по-требно да се сви заинтересујемо и заложимо, јер то је корист како сваког појединог одгајивача тако и цијеле друштвене за-једнице.